

Sıtma savaşı hakkında kanun tasarısı ve geçici Komisyon raporu (1/547)

T. C.

Başbakanlık

Muamelât Genel Müdürlüğü

Tetkik Müdürlüğü

Sayı : 71 - 514, 6/346

1 . II . 1946

Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

Sıtma Savaşı hakkında Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığınca hazırlanan ve Bakanlar Kurulunca 31 . I . 1946 tarihinde Yüksek Meclise arzı kararlaştırılan kanun tasarısının gerekçesiyle birlikte sunulmuş olduğunu arz ederim.

Başbakan
Ş. Saracoğlu

Sıtma Savaşı Kanunu gerekçesi

1926 yılında yürürlüğe giren 839 sayılı Sıtma mücadelesi Kanunu ile bunun uygulanmasına dair olan yönetmeliğin yayımlanmasından itibaren yirmi yıl gibi uzun bir zaman geçmiş bulunmaktadır. Bu yirmi yıl içinde kanunun uygulanması bakımından birçok aksaklıklar ve yetersizlikler görülmüş olduğundan Sıtma savaşı işlerini daha büyük bir önemle ele alarak bu alanda kuvvetli hamlelerin yapılabilmesini mümkün kılmak ve istenilen faydalı sonuçlara varabilmek için daha müessir ve etraflı hükümleri ihtiva eden ve tatbikatta görülen boşlukları dolduracak yeni bir kanuna lüzum ve ihtiyaç hissedilmiştir.

Bu ihtiyaç ve zaruret saikasıyla Büyük Millet Meclisince müstaceliyet kararıyla müzakere ve kabul edilmiş olan 4707 sayılı Sıtma ile Olağanüstü savaş yapılmasına dair olan kanunla istihdaf edilen gaye, bütün şümül ve kemaliyle sağlanmış bulunmakta ise de 1945 yılı aralık ayının sonunda yürürlükten kalkan mezkûr kanunun normal zamanlara ait tesirli ve devamlı hükümleri muhtevî yeni bir kanuna yerini bırakması zarureti ile karşılaşılmıştır.

Bu sebep ve düşüncelere dayanılarak ve tatbikattaki denemeler de gözönünde tutularak yürürlükten kalkan 4707 sayılı kanun ve bu tasarı ile kaldırılması istenilen 839 sayılı kanundan, bazı maddeler tevhit ve bazıları da tevsi suretiyle, faydalanılmış, lüzumu kalmıyan bazı hükümler çıkarılarak ve bir kısım hükümler de memleketin yeni ihtiyaçları ile telif olunarak ilişik Sıtma Savaşı Kanunu tasarısı yeniden hazırlanmış bulunmaktadır.

Kanun tasarısının 1, 2 ve 3 ncü maddeleri; sıtma savaşı bölgelerini tesbit ve ilân; savaşın gerektirdiği yerlerde sabit ve gezici kurullar ve sair müessese ve hastane teşkili, bu kurullar için personeller istihdamı ile bu işlerde gereken fenni, idari tedbirleri almak hususunda Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığına yetki vermektedir. Esasen bu yetkiler, 839 ve 4707 sayılı kanunlarda mevcut olup tasarıda tevsi ve tadil edilmek suretiyle yer almış bulunmaktadır.

Sıtma mücadele sıhhat memurlarının unvanları 4644 sayılı kanunla sağlık koruyuculuğuna tahvil edilerek bunlar ücrette bırakılmış olduklarından bir taraftan sıtma savaşı işlerine bağlanarak uzun zamandanberi hizmetleri sepkeden bu memurları terfih ve durumlarını teminat altına almak ve diğer taraftan mücadelenin kalifiye eleman sahibi olmasını sağlamak için işe yarıyanlardan bir kısmının maaşlı kadroya geçirilmesi faydalı görülmüş ve ancak bunların meslekî bir sı-

fatları olmadığından kendilerine sıhhat memuru unvanı verilmeyerek sıtma savaşı memuru unvanıyla maasha geçirilmeleri uygun görülerek 3 ncü maddeye buna dair hükümler konulmuştur.

Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığının göstereceği lüzum üzerine diğer bakanlıklarla daire ve müesseselerin iş yerlerinde sıtma ile savaşın gerektirdiği kuruluşlar, tesisler ve benzerlerini yapmakla ve bu işler için alman tedbirlere katılmak ve yardım etmekle ödevli bulduklarına dair tasarının 4 ncü maddesine konulan hükümler; 4707 sayılı kanunun 4 ncü maddesindeki hükümlere uygun bulunmaktadır. Beşinci maddede ise Genel Müfettişler ve valilerle bütün mahallî Mülki âmirlerin sıtma savaşındaki görev ve ödevleri tebarüz ettirilmiştir.

Tasarının 6 ncü maddesi; sıtmalı bölgelerde sivrisinek sürfelerinin üremesine sebep olacak çeşitli durgun suların husulüne sebebiyet vermenin yasak olduğunu, su altında bırakılan tarla, çayır ve sair benzeri yerlerin ıslahı lüzumunu âmirdir. En küçük ihmal ve kayıtsızlıklardan bile husule gelen şu birikintilerinin sıtma nâkili sivrisinek yetiştirmekte büyük bataklıklardan mühim birer âmil olduğu düşünülerek burada 4707 sayılı kanunun 7 ncü maddesinde mevcut olan hükümler daha vazih şekilde formüle edilmiş ve sıtma savaşı yapılan yerlerde her şahsın mücadele kurullarınca yapılacak umumi muayenelere icabetini ve efradı ailesini muayene ettirmesini sağlamak için de maddeye bir fıkra ilâve olunmuştur.

Tasarının 7, 8 ve 9 ncü maddeleriyle çevresinde oturanların sağlığına zarar vereceği ilgili sağlık makamlarınca tesbit olunan ve küçük sây ile izalesi kabil bulunan sıtma kaynaklarının ortadan kaldırılmasıyla yerli halk ödevli tutulmuş ve böyle yerlerde kurulacak sıtma savaş komisyonları, küçük sây yapılacak yerlerin tâyin ve tahdidi ve ödevlilerin tesbiti ve işin dağıtılması, denetlenmesiyle görevli kılındığı gibi yine bu maddelerle sıtma mücadele komisyonlarının teşekkül ve mükellefiyetin ifası tarzı belirtilmekte, ölevlilerden toplanacak paranın tahsil şekli ve korunmasıyla sarf usulleri gösterilmektedir. Bu maddeler esasen 839 sayılı kanunla kabul edilmiş olan prensiplerin tevsiyan ifade edilmiş şekillerinden ibarettir.

Gerek yukarıdaki maddeler gerekse 10 ncü maddeye dayanılarak yapılan arazi ıslahatı ve açılan kanalların iyi muhafazası ve daimî bakımı ile civar halkın ve buraları ellerinde bulduran ve faydalananların ödevli tutulmaları hususu da 11 ncü madde ile derpiş edilmiştir. 12 ncü maddede kalabalık halk kütlesi barındıran kurumların tesisi sırasında sıtmanın zararlarını önlemek bakımından ilgili makamların önceden Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı ile işbirliği yaprak gerekli tedbirler almaları hususu tebarüz ettirilmiş, 13 ncü maddede ise sıtmalı bölgelerdeki resmi ve özel kurumlar ile çiftlik, çeltiklik ve sair arazi sahipleri bu yerlerde çalışanları sıtmadan koruyacak bütün tedbirleri almakla ve bunlara parasız sıtma ilâci vermekle ödevlendirilmiştir ki 839 sayılı kanunun 8 ncü maddesinde bu hükümler mevcut bulunmaktadırlar.

839 sayılı kanunun 12 ve 13 ncü maddelerinin yerine kaim olacak olan tasarının 14 ve 15 ncü maddeleriyle lâğım ve umumi mecrası olmayan yerlerde helâ ve bulaşık suları için kapakla mücehhez çukurlar yapılması mecburiyeti konulmuş, şehir ve kasabalarda her nevi sivrisinek üremesine mâni tedbirleri almakla belediyeler ödevlendirilmiş ve yokedilmesi uzunca zamana muhtaç büyük sıtma membalarının çevresi içindeki halkın sıtmasız bir yere nakli hususunda Bakanlar Kuruluna yetki verilmiştir.

Yurtta âni bir ilâç buhranı karşısında kalınmamak üzere verilen ilâçların mahalline sarfını temin etmek, yersiz israfların önüne geçmek, bilhassa sıtma ilâçlarının yurt dışına çıkarılmasına mâni olmak amaçları güdülen tesis edilen ve tatbikatta faydalı sonuçlar vermiş olan 4707 sayılı kanunun 8 ncü maddesinden hükümler tasarının 16 ncü maddesine alınmıştır.

1271 numaralı kanunun 2 ncü maddesi ile 4707 sayılı kanunun 11 ncü maddesinde yazılı ikramiyeye mütaallik hükümler bir arada toplanmak suretiyle tasarının 17 ncü maddesine konulmuştur. Tasarının 18 ncü maddesindeki disiplin cezalarına ait hükümler, 4707 sayılı kanunun 14 ncü maddesinde mevcut hükümlerin biraz daha hafifletilmiş şeklidir. Kanunun bazı maddelerinde yazılı ödevlere riayet etmeyenler veya yasaklara aykırı hareket edenler hakkında tasarının 20 ncü maddesine kabahat nevinden cezai müeyyideler konulurken suç ile ceza arasında mevcut olması lâzımgelen âdil nispet esası gözönünde tutulmuştur. Bu suçlara ait dâvaların daha çabuk neticeye bağlanma-

sı suçlular üzerinde âni tesirler husule getireceği ve Ceza Usulü Muhakemeleri Kanununun 386 nci maddesine tevfikân duruşma yapılmaksızın bir ceza kararnameyiyle karar verilmesi mümkün olacağı düşünülerek 20 nci maddenin şümülüne giren suçların yargılanmasının sulh mahkemeleri tarafından yapılacağına dair aynı maddeye ayrı bir fıkra konulmuştur.

Sıtma ilâçlarını 16 nci maddeye aykırı olarak satmak, sattırmak, satışa çıkarmak, istif etmek veya izinsiz memleket dışına kaçırmak mahiyet itibariyle 19 ncu maddede yazılı işlemlerden farklı görüldüğünden bunlar için 21 nci madde ile daha ağır cezalar tertip edilmiştir.

22 nci madde Sıtma Savaşı Kanununun şümülüne giren suçların acele işlerden sayılarak diğer davalardan önce yargılanmasını sağlamak maksadına mâtufl bulunmaktadır.

Tasarımın 23 ncu maddesindeki hükümler, 4707 sayılı kanunun 21 nci maddesinden alınmıştır.

24 ncu madde sıtma savaş başkanlarıyla sıtma savaş tabiplerinin hifzıssihha meclislerinde tabii üye olmalarını sağlamak için konulmuş 25, 26 ve 27 nci maddeler ilga, yürürlük ve icra maddelerinden ibaret bulunmaktadır.

Adalet, Bayındırlık, Bütçe, İçişleri, Mili Savunma, Sağlık ve Sosyal Yardım ve Tarım Komisyonlarından seçilen 3 er üyden kurulan Geçici Komisyon raporu

T. B. M. M.

Sıtma Savaşı Geçici

Komisyonu

Esas No. 1/547

Karar No.

12 . II . 1946

Yüksek Başkanlığa

Sıtma savaş hakkında Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı tarafından hazırlanan ve Bakanlar Kurulunca 1 . II . 1946 tarihinde Yüksek Meclise arzı kararlaştırılıp Kamutayca Adalet, Bayındırlık, Bütçe, İçişleri, Milli Savunma, Sağlık ve Sosyal Yardım ve Tarım Komisyonlarından seçilecek üçer üyeden müteşekkil geçici bir komisyonda görüşülmesi kabul edilen kanun tasarısı ve gerekçesi Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı ve Bakanlığın yetkili memurları hazır bulunduğu halde incelendi.

Tasarımın gerekçesinden ve Bakanın verdiği aydınlatıcı bilgilerden anlaşıldığı üzere yurdumuzun birçok yerlerinde büyük salgınlar halinde kendini gösteren sıtma hastalığına karşı 4707 sayılı Sıtma ile Olağanüstü Savaş yapılmasına dair kanunun verdiği yetki ve imkânlar sayesinde başarılı bir savaş yapılmış ve Millî sağlığımızı yakından tehdit eden bu hastalığın ciddi bir hal almış bulunan tehlikesi giderilmiştir. Ancak olağanüstü mahiyette olan 4707 sayılı kanunun 1 Ocak 1946 tarihinden itibaren yürürlükten çıkmış bulunmaktadır. Halbuki bu kanunla sağlanan başarıların ve elde edilen iyi

sonuçların korunması ve coğrafya şartları itibariyle sıtmanın yerleşmesine ve gelişmesine daima uygun bir muhit olan memleketimizin bu hastalıktan kesin olarak temizlenmesi için uzun yıllar boyunca ve fasilasız olarak büyük gayretlerin harcanması zaruridir. Bu sebepten ihtiva ettiği hükümleri bu büyük davanın önemi ile mütenasip bir tesiri haiz yeni bir kanuna şiddetle ihtiyaç hâsıl olmuştur.

Her ne kadar 1926 yılında yürürlüğe giren 839 sayılı Sıtma Mücadele Kanunu ile bunun uygulanmasına dair talimatnamede bu hastalıkla savaş imkânlarını veren hükümler bulunmakta ise de yirmi yıl önce ve o zamanki hal ve şartlara göre düzenlenmiş olan bu kanun ve talimatnamenin uygulanmasında birçok aksaklıklar görülmüş ve bugünün ihtiyaçlarını karşılamıyacağı geçmiş yıllar içinde yapılan denemelerle anlaşılmıştır.

Bu düşüncelerdir ki, yetersizliği görülen 839 sayılı kanunu yürürlükten kaldırmak ve müddetinin bitmesiyle 1946 yılı başındanberi ar-tık hükümsüz bulunan 4707 sayılı kanunun yerini tutmak üzere bu tasarı hazırlanmıştır.

Tasarının hazırlanmasında 839 ve 4707 sayılı kanunların hükümlerinden bazan maddelerin birleştirilmesi ve bazan da hükümlerin genişletilmesi suretiyle faydalandığı ve ayrıca da yürürlükte olan diğer kanunların yaşayan bazı hükümlerine dayanıldığı ve bunların dışında esasa ve prensipe mütaallik yeni hükümler konulmasına itina gösterildiği bazı cezayî hükümlerin de olağanüstü sıtma savaşını sağlamak için kabul olunan 4707 sayılı kanundakilerine nazaran daha hafifletilmiş ve böylece normal şartlar altında yapılan devamlı bir savaş halinin icaplarına uydurulmuş olduğu görülmüştür.

Komisyonumuz tasarının incelenmesinde sırf vuzuhu sağlamak için bazı değişiklikler yaptığı gibi metnin bazı kelimeleri yerine de mânayı değiştirmeden Anayasa ve İctüzükte kabul edilmiş Türkçe kelimeleri koymuş, bazı hükümleri biraz genişletmiş ve bazı maddelerin bentlerini kanun tekniği bakımından gördüğü lüzum üzerine ayrı madde haline getirmiştir. Tasarıya aslında bulunmayan bir madde eklenmiş ve iki dileğin de komisyon raporunda zikredilmesi karar altına alınmıştır. Yapılan bu değişiklikler mucip sebepleriyle aşağıda yazılıdır:

Madde 1 : Bu maddede yazılı (Umumi Hıfzıssıhha Kanunu ile işbu kanun hükümlerine) ibaresindeki (işbu kanundan) maksadın (Sıtma Savaş Kanunu) olduğunu vuzuhla belirtmek için (Umumi Hıfzıssıhha Kanunu ve bu Sıtma Savaşı Kanunu) tarzında bir değişiklik yapılmıştır.

Madde 2 ve 3 : Mânaya dokunmayan kelime değişiklikleri yapılmıştır.

Madde 4 : Vuzuh sağlanması için (Tesis ve tedbirleri diğer Bakanlıklarla resmî ve hususi bütün daire ve müesseseler yapmağa ve almağa ödevlidir.) ibaresi (tedbirleri almıya ve tesisleri yapmağa diğer Bakanlıklarla resmî ve özel bütün daire ve kurumlar ödevlidir.) tarzında değiştirilmiştir.

Madde 6 : Üç bentten müteşekkil olan bu maddenin (B) bendi, ihtiva ettiği hükmün özelliği itibariyle ayrı bir madde haline getirilmiş ve (C) bendi de (A) bendini takiben (B) işaretini almıştır. Bu maddenin (A) bendine, hükmün yerinde bir teşmilini sağlamak için (Sokak) ve (Çeşme ayakları) diye iki kelime ilâve edilmiş ve ayrıca öze dokunmayan bazı kelime değişiklikleri yapılmıştır.

Komisyonumuzca ilâve olunan madde 7 - altıncı maddenin (B) bendi olup yukardaki düşüncelerle ayrı bir madde haline getirilmiş ve idarede mânaya taallük etmiyen kelime değişiklikleri yapılmıştır.

Madde 8. : Vuzuhu sağlamak için (Yerli halk) yerine (O yerde oturmakta bulunanlar) ibaresi getirilmiş ve tasarıda küçük sây mükellefiyeti dışında tutulan Devlet memurları arasında (Özel idare) memurları zikredilmemiş olduğu anlaşıldığından metne (Özel idare) kelimesi ilâve edilmiş ve bundan başka mânaya dokunmayan kelime değişiklikleri yapılmıştır.

Madde 9. : Maddenin başında aynı mânayı tazammun eden bir kelime değişikliğinden sonra sıtma komisyonuna katılacak askerî teşkilât mensuplarının rütbe ve yetkisinin artırılması ve böylece verilecek kararların sürat ve ciddiyetle tatbikinin sağlanması Komisyonumuzca tasvip edildiğinden bu maksadı temin için (Askerî garnizon bulunan yerlerde garnizon komutanını) diye başlayan cümlede bu ibareden sonra (Temsil etmek üzere garnizonun en yüksek rütbeli tabibi, eğer tabip yoksa garnizonun komutanı, yahut o yerin en yüksek askerî âmiri veya bunların temsilcileri komisyona katılır.) cümlesinin ilâvesi suretiyle bir ekleme ve değişiklik yapılmıştır.

Madde 10. : Bu maddenin birinci fıkrasına küçük sây mükellefiyetinde ödevini para ile ödeyecek olanlardan alınacak paraların mahallî belediyelere tesbit olunacak işçi gündeliğine % 50 zam yapılarak alınması hususunda Komisyonumuzca ilâvesi tasvip edilen kayıt şu esasa dayanmaktadır: Şehirlerde oturan halk ödevini bedenen yapacak olan köylüye nispetle daha iyi bir iktisadi durumda olduğundan başka belediyelere mahallî râyice göre tesbit olunan işçi gündeliği seviyesi umumen bir işçiye ödenmekte olan gündeliğin altında bulunmakta ve bu suretle fiiliyatta ekserisi nispeten daha müreffeh olan şehir ve kasaba halkının fakir olan köylüden daha az külfetle mükellefiyetten kurtulması gibi bir hal tahaddüs etmektedir. Bu durumun yaratacağı adaletsizliği nazarı dikkate alan Komisyonumuz (Bölge için tesbit edilecek işçi gündeliğine % 50 zam olunarak alınır.) kaydının ilâvesine lüzum görmüştür.

Aynı maddenin ikinci fıkrasında küçük sây mükellefiyetini para ile ödeyecek olanlardan

özel idareler teşkilâtı tarafından tahsil edilecek paraların özel idareler bütçelerine gelir olarak kaydedileceği hakkında bir hüküm vardır. Bu hükmün muhafazası halinde bu paraların özel idareler gelirleri arasına karışacağı ve bunların bu kanunda gösterilen yerlere sarfında malî mevzuatın kayıtları yüzünden güçlükler çıkacağı Komisyonumuzca düşünülmüş ve tasarıdaki (Bütçelerine gelir ve ödenek kayıtları) ibaresi (Özel bir hesaba kaydedilir) tarzında değiştirilmiştir.

Bu maddenin üçüncü fıkrasında yapılan diğer üç kelime değişikliği mânâyı değiştirmiyen mahiyettedir.

Madde 13. : Tasarının bu maddesindeki (Hususi) kelimesi kanunun şumulünü sınırlandırıcı bir mahiyette olduğundan kaldırılmıştır.

Madde 14. — (Dağıtmaya) kelimesi yerine (Dağıtmak) getirilmiştir.

Madde 15. : Vuzuhi sağlamak için (Mücehhez) kelimesi yerine (Örtülü) getirilmiştir.

Madde 16. : Tasarının bu maddesinde iki değişiklik yapılmıştır. Şöyleki :

(Her nevi sivrisinek) ibaresinden vuzuhi sağlamak için (Her nevi) kelimesi kaldırılmış ve sivrisineklerin üremesine mâni olacak tedbirlerin aynı zamanda bunları yok edecek tedbirlerle bir arada icrası mutad ve tabî olduğundan maddeye (Ve yok edilmesini sağlayacak) ibaresi eklenmiştir.

Madde 20. : İfade düzgünlüğü düşüncesiyle (Sıtma ile savaş amacı ile) ibaresi yerine (Sıtma savaşı amacı ile) ibaresi getirilmiştir.

Madde 21. : Cezayı hükümleri ihtiva eden bu maddede hükümlerin şumulünü kesinleştiren ve vuzuhi sağlayan kelime ilâveleri, bir bendin ayrı bir madde haline getirilmesi, evvelki maddelere yapılan atıflarda madde numaralarının düzeltilmesi ve tasarınn yazılmasında unutulmuş kelimelerin ilâvesi suretiyle aşağıda ayrı ayrı tasrih olunan muhtelif değişiklikler yapılmıştır:

Hükümlerin şumulünü kesinleştiren ve vuzuhi sağlayan kelime ilâveleri şunlardır:

(C) bendinde (buraları ellerinde bulunduranların veya faydalananların) ibaresindeki (veya) kelimesinden sonra (bu yerlerden) kelimesi;

(D) bendinin ilk cümlesine özel kurumlar ve çeltiklik kelimeleri ilâve olunmuştur.

(E) bendinin kapsadığı hüküm cezai mahiyette olmadığından bu bend maddeden çıkarılmış

ve 22 nci sayı altında ayrı bir madde olarak tasarıya ilâve olunmuştur. Bu sebepten (F) bendi (D) bendini takiben ve (E) işareti altında gösterilmiştir. Bu bendde (müstelzim) kelimesi yerine (gerektiren) kelimesinin konulması suretiyle mânâyı değiştirmeyen bir değişiklik te yapılmıştır.

Tasarının yazılmasında unutulduğu hükümet temsileisi tarafından söylenen ve ilâvesi gereken kelimeye gelince:

(B) ve (C) bentlerindeki (hapis cezası) kelimelerinden evvel (hafif) kelimesi getirilerek bu hüküm (hafif hapis cezası) şekline getirilmiş ve böylece metnin başka yerinde zikrolunan hafif para cezasının) muadili olması icap eden (hafif hapis cezası) tabiri maddede yer almıştır. Atıflarda yapılan numara değişiklikleri izahattan müstağnidir.

Komisyonumuzca ilâve olunan madde 22 : 21 nci maddenin (E) bendi olup yukarıda yazılı sebepten dolayı ayrı bir madde haline getirilmiş ve metninde mânaya dokunmayan kelime değişiklikleri yapılmıştır.

Madde 23 : İki bentten ibaret olan bu maddenin (A) bendinde yalnız ibare değişikliği yapılmıştır.

(B) bendinde, sıtma ilâçlarını yurt dışına çıkarmak fiili kaçakçılık suçu olarak gösterilmiş ve buna göre cezai müeyyide konulmuş ise de, çıkarılması suç sayılan ilâcm miktarı belli edilmediğinden ve bu kesin hükme göre kendinin veya ailesi efradının tedavisi için bir miktar ilâc yurt dışına çıkaran bir kimsenin de kanun nazarında kaçakçı sayılması ve ağır cezalara çarptırılması gibi adalete uymayan bir halin tatbikatta tahaddüsü imkân dâhilinde görüldüğünden bu bende (ancak zâti ihtiyaç için götürülecek miktardaki ilâçlar bu hükme tâbi değildir.) kaydının ilâvesine komisyonumuzca lüzum görülmüştür.

Komisyonumuzca ilâve olunan madde 28 : Sıtma hastalığının halk sağlığını tehdit edici olağanüstü bir durum aldığı bölgelerde bu tehlike geçinciye kadar yapılacak mücadele işlerinde Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığın, Bakanlar Kurulundan alınacak karara dayanılarak, tabip, memur ve hizmetlileri kullanması için yetki verilmesine mütedair olup tasarıda derpiş olunmayan ve Komisyonumuzda yapılan görüşmelerde çoklukla tas-

vip edilen bu hükmün mücip sebepleri aşağıda izah edilmiştir :

Tasarının birinci maddesindeki hükme nazaran, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığınca ilân edilecek bölgelerde mütaakıp maddelerdeki hükümlere dayanılarak sıtma savaşı yapılacaktır. Sıtmalı bölgelerde kurulacak savaş teşkilâtı o bölgenin normal savaş hizmetlerini karşılayacak genişlikte olacak ve oralarda her yönden türlü güçlükler gösteren işçilerin başarılmasına ancak yetecektir. Gerçek sıtma savaşında tatmin edici bir başarı elde edilmesi için fasılasız surette yıllarca çalışmak gerektir ve mesaiye bir mevsim bile ara verilmesi hâlinde, uzun emeklerin mahsulü olan sonuçlar birden ortadan kaybolur. Diğer taraftan sıtma âfetinin özelliklerinden biri de şudur ki, bazı yıllar sürekli yağmurlar ve uzun süren rütubetli sıcaklar veya sıtmalı bir bölgede vâkı olacak büyük nüfus birikmeleri, ırkımızın alrakın olmadığı yeni parazit nevelerinin başka memleketlerden getirilmesi veya bu hallerden bir kaç yahut hepsinin birleşmesi gibi sebep ve âmillerin tesiri altında hastalık birdenbire epidemik bir şekil alır ve büyük telefâtı mücip olarak milli sağlığı ciddi surette tehdit edebilir. Nitekim geçen yıllarda ilâç kıtlığı ve türlü başka sebeplerden dolayı hastalık istilâi bir şekil almış ve yer yer vâhim salgınlar görülmüştü. Bu ürkütücü durum karşısında Büyük Millet Meclisi sıtma ile olağanüstü savaş yapılmasına dair 4707 sayılı kanunu kabul ederek bugünkü memnuniyet verici başarıların elde edilmesini sağlamıştı.

Gerçi bu tasarıda Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığınca verilen geniş yetki ve imkânlar sayesinde artık tehlikeli salgınların zuhuru önlenecesse de bizden çok geniş imkânlarla mâlik olan ve yıllardanberi intacı bir sıtma savaşının tatbikına sahne olan memleketlerde bile bazan bu gibi mevzii salgınların çıktığı görülmektedir.

Yurdumuzun bir yerinde bir gün olağanüstü vahamette bir sıtma epidemisi çıktığı zaman gereken savaş tedbirlerini almak amacıyla normalin üstünde elemana ihtiyaç hâsıl olacak ve bunların dışarıdan istihdamı için yetkisi bulunmayan Sağlık Bakanlığı diğer bölgelerdeki tabip ve sıtma savaş memurlarını salgın yerine göndermek zorunda kalacaktır. Bu ise o bölgelerdeki sürekli çalışmaların asla tevziz kabul etmiyen inkitamı mücip olur.

İşte bu sebepten başarılı bir sıtma savaşı için her tedbiri düşünerek bunların alınmasını sağlayacak hükümleri içinde toplayan bir kanunda bu ihtimalin derpiş edilmemiş olmasını komisyonumuz önemli bir eksik sayarak 28 nci maddeyi eklemiştir. Bu maddenin yazılmasında hâkim olan düşünceler şunlardır:

Türkiye Büyük Millet Meclisi sıtma ile olağanüstü savaş yapılmasına dair 4707 sayılı kanunu geçen yıl kabul etmekle milli sağlığı her endişenin üstünde tuttuğunu göstermiş olduğundan bu ruhtan daima ilham alan komisyonumuz bir yandan da Bütçe Kanununun ana hükümlerinden ayrılmamağa çalışarak Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığınca ancak (sıtma hastalığının halk sağlığını tehdit edici olağanüstü bir durum aldığı bölgelerde), yalnız bu tehlike geçinceye kadar ve Bakanlar Kurulundan kadro ve yetki alma gibi sınırlayıcı şartlar altında tabip ve hizmetliler istihdamı için yetki verilmesini tasvip etmiştir.

Raporda zikri karara bağlanan dileklere gelince:

Birinci dilek ikramiyelere mütedairdir. Tasarının 19 ncu maddesindeki hükme dayanılarak savaş işlerinde büyük faaliyet ve başarı gösterenlere Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığınca verilecek ikramiyelerin hakikaten çalışmış olanlardan tercihan küçük ve fiilen işin başında bulunanlara ait bir takdirdle verilmesi ve ikramiyenin seyyanen dağıtılan bir nevi aylık zammı haline getirilmemesi üzerinde Komisyonumuz ısrarla durmuş ve bu hususu esaslı bir temenni halinde rapora dercine karar vermiştir.

İkinci dilek, tasarıda türlü resmî ve özel daire ve müesseselerle gerçek ve tüzel kişilere yüklenen çeşitli mükellefiyetleri Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığınca düzenlenecek bir talimatname ile kesin olarak belirtilmesine mütedairdir. Şöyleki :

Komisyonumuzca değiştirilen tasarının 4, 5, 6, 8, 12, 13, 15 ve 16 nci maddelerindeki hükümlere göre Bakanlıklar, resmî daireler, Devlet ekonomi kurumları, valiler ve bütün mahallî mülki idare âmirleri, belediyeler, köyler, hususi fabrika, değirmen, tarla, çiftlik ve arazi sahipleri veya bunları ellerinde bulunduranlar, yerli halk ve ev sahipleri gibi cemiyetimizi terzip eden çeşitli unsurlara sivrisineklerin üremesine mâni olacak ve bunların yok edilmesini sağlayacak, sıtma kaynaklarını giderecek, çalıştırdık-

lar şahısları fennî usullere göre sızmadan koruyacak ve bunlardan hasta olanları yine fennî usullere göre tedavi edecek her türlü işleri yapmak ve tedbirleri almak mükellefiyeti yüklenmekle ve bu mükellefiyeti yerine getirmiyenler para ve hattâ hapis cezalarıyla tahdit edilmiştir.

Şümulü bu kadar geniş olan türlü mükellefiyet nevelerini ve bunlardan herbirine yüklenecek mükelleflerin kesin olarak tâyin ve tesbiti ve bunların kanunu tatbik edecek olan kimse-lerin şahsî takdirlerine bırakılmaması büyük bir zaruret halinde tecelli etmektedir. Bu husus üzerinde önemle duran Komisyonumuz Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığınca hemen bir talimatname düzenlenmesini ve bu tasarı kanun şeklini alarak yürürlüğe girdiği zaman bu talimatname ile birlikte uygulanmasını ve talimatnamede her daire, müessese ve kişilere düşen mükellefiyet ve sorumluluğun ayrı ayrı ve kesin olarak tâyinini ve bundan başka da herkesin bu kanunla yüklenen ödev ve sorumluluğu iyice bilip öğrenmesi için bu talimatnamenin geniş ölçüde yayınlanmasını temenni etmiş ve bu temennisini rapora dercine de karar vermiştir.

Yukarıda izah edilen değişiklikler ve eklerle birlikte hazırlanan kanun tasarısı Büyük Millet Meclisinde ivedilikle müzakere edilmek üzere raporunla birlikte Yüksek Meclise sunulur.

Başkan

Kütahya

Dr. A. S. Delilbaşı

Kâtip

Manisa

Dr. S. K. Kâğıtçılar

Sözcü

Zonguldak

Dr. R. Barkın

Afyon

Dr. A. H. Selgü

Bir maddedeki muhalefet şerhi bağıdır.

Bolu

Z. Ülgen

Diyarbakır

Ş. Uluğ

İstanbul

Dr. K. C. Berksey

Konya

H. Karagülle

Maras

A. Yayıoğlu

Seyhan

C. Oral

Burdur

Ş. Engineri

Gaziantep

Dr. A. Metek

Kayseri

M. Toner

Mardin

Dr. A. Uras

Rize

Dr. S. A. Dilemre

Çankırı

Dr. A. Arkan

İsparta

K. Aydar

Kocaeli

Ş. Okan

Mardin

L. Ulkumen

Seyhan

D. Arıkoğlu

Sivas

Ş. Dindar

Sıtma Savaş Kanununun (Ödev ve yasaklar) kısmında olan maddelerinin bilhassa (13) nci maddenin Bakanlıklar memurlarına yüklediği ödevlerin (Ceza hükümleri) kısmında cezai müeyyeleri yazılmıştır.

Memurlarla ilgili diğer kanunların umumi ceza kısmındaki müeyyeler bunları telâfi edecek vaziyette ise de Sıtma ile Savaş Kanununda bütün ceza hükümleri umumi ceza hükümlerinden ayrılarak ayrı olarak yazılmış olduğundan (20) nci maddenin içine (Kusuru görülen) kelimesinden sonra (Bu kanunun resmî dairelere ilgisiz olan maddelerini tatbik etmeyen) eklenmesini ilâvesi ile bu kanunda bir müeyyede verilmesi lâzımdır kanaatindeyim. Komisyon arkadaşlarım (20) nci maddenin bunu ifade ettiği kanısında olduklarından bu maddede ayrık kelchğımı arz ederim.

Afyon Milletvekili

Dr. A. H. Selgü

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

Sıtma Savaşı Kanun tasarısı

Genel hükümler

MADDE 1 — Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı 1593 sayılı Umumi Hıfzıssıhha Kanunu ile İşbu kanun hükümlerine dayanarak lüzum gördüğü yerlerde sıtma hastalığı ile savaş yapar ve savaş yapılacak yerleri tesbit ve ilân eder.

Kuruluş ve yetki

MADDE 2. — Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı savaşın gerektirdiği yerlerde sabit ve gezeici Kurullarla lâboratuvarlar, Enstitüler, hastaneler yataklı ve yataksız dispanserler, bakımevleri kurmaya ve savaşta ödevlendirilecek personelin yetiştirilmesine ve tekâmülüne ait kurslar açmağa ve sıtmal bölgelerdeki halkın tedavi ve korunması için gerekli her türlü ilâçları parasız vermeğe ve tedbirleri almağa izinlidir.

MADDE 3. — Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı yukarı maddede yazılı kurullar ve müesseseler için gerekli tabip, eczacı, sıtma savaş memuru ve sağlık koruyucusu, yüksek mühendis, mühendis ve fen memurları, hemşire ve sair meslekî ve idarî memurlar kullanmağa yetkilidir.

Sağlık koruyucusu olarak istihdam olunanlardan kıdemi beş seneye balığ olanlar ve açılan en az üç aylık bir kurs sonunda yapılacak imtihanda muvaffakiyet kazananlar sıtma savaş memuru unvanıyla Barem Kanunu esaslarına göre maaşlı kadroya geçirilirler. Ancak hâlen sağlık koruyuculuğunda müstahdem olup hizmet müddetleri beş seneyi geçenler ve bu müddet zarfında başarı ile çalıştıkları âmirleri tarafından tasdik olunanlar kursa tâbi tutulmadan maaşa geçirilebilirler.

Sıtma savaş memurları küçük sıhhat memurları gibi 4192 numaralı kanun hükümlerinden istifade ederler.

Ödev ve yasaklar

MADDE 4. — Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığının sıtmadan korunma ve sıtmalıları te-

GEÇİCİ KOMİSYONUN DEĞİŞTİRİŞİ

Sıtma Savaşı Kanunu

Genel hükümler

MADDE 1. — Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı 1593 sayılı Umumi Hıfzıssıhha Kanunu ve bu Sıtma Savaşı Kanunu hükümlerine dayanarak lüzum gördüğü yerlerde sıtma hastalığı ile savaş yapar ve savaş yapılacak yerleri tesbit ve ilân eder.

Kuruluş ve yetki

MADDE 2. — Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı savaşın gerektirdiği yerlerde sabit ve gezeici kurumlarla lâboratuvarlar, enstitüler, hastaneler, yataklı ve yataksız dispanserler, bakımevleri kurmaya ve savaşta ödevlendirilecek memur ve hizmetlilerin yetiştirilmesine ve tekâmülüne ait kurslar açmağa ve sıtmal bölgelerdeki halkın tedavi ve korunması için gerekli her türlü ilâçları parasız vermeğe ve tedbirleri almaya izinlidir.

MADDE 3. — Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı yukarıki maddede yazılı kurumlar ve müesseseler için gerekli tabip, eczacı, sıtma savaş memuru ve sağlık koruyucusu, yüksek mühendis, mühendis ve fen memurları, hemşire ve sair meslekî ve idarî memurlar kullanmağa yetkilidir.

Sağlık koruyucusu olarak çalıştırılanlardan kıdemi beş seneye varanlar ve açılan en az üç aylık bir kurs sonunda yapılacak imtihanda başarı kazananlar sıtma savaş memuru unvanıyla Barem Kanunu esaslarına göre maaşlı kadroya geçirilirler. Ancak halen sağlık koruyuculuğunda çalıştırılmakta olup hizmet müddetleri beş seneyi geçenler ve bu süre içinde başarı ile çalıştıkları âmirleri tarafından tasdik olunanlar kursa tâbi tutulmadan maaşa geçirilebilirler.

Sıtma savaş memurları küçük sıhhat memurları gibi 4192 numaralı kanun hükümlerinden istifade ederler.

Ödev ve yasaklar

MADDE 4. — Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığının sıtmadan korunma ve sıtmalıları te-

Hü.

davi bakımından lüzum gösterdiği tesis ve tedbirleri, diğer Bakanlıklarla resmi ve hususi bütün daire ve müesseseler yapmağa ve almağa ödevlidir. Bu ödevlerin uygulama şeklini ilgili Bakanlık ve dairelerle Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı birlikte düzenler.

MADDE 5. — Sıtma ile savaş yapılan bölgelerde valiler ve bütün mahalli, mülki âmirler kendi çevrelerinde Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığının lüzum göstereceği tedbirleri alırlar. Genel müfettişlerle valiler bu işleri yakından kovuşturmak ve denetlemekle ödevlidirler.

MADDE 6. — Sıtmalı bölgelerle sıtmanın çoğalıp yayılmasından korkulan bölgelerde:

A) Ev, bağ, bahçe, arsa, mera çayır, çeltik veya sivrisinek sürfesinin yetişip inkişaf edebileceği müddet içinde su altında bırakılan tarla, fabrika, su değirmeni, su bentleri, su arkları ve her türlü su birikintileri husule getirilecek yerlerde sıtma bakımından zarar vereci sıtma savaş kurulu tarafından tesbit edilen her türlü sürfe yuvalarının yok edilmesi hakkında teklif ve tavsiye edilen bütün tedbirleri bu mahalleri ellerinde bulunduran resmî ve özel bütün daireler ve müesseselerle gerçek ve tüzel kişiler zamanında almakla ödevlidirler.

B) Sıtma ile mücadele yapılan yerlerde her şahıs mücadele kurullarınca yapılacak genel muayenelere icabete ve ailesi efradını getirip muayene ettirmekle ödevlidir.

C) Bu maddenin A fıkrasındaki tedbirleri zamanında almamak, alınmasına karşı gelmek, alınmasını güçleştirmek, tedbirleri alacaklara engel olmak, yeni baştan sürfe yataklarının doğmasına sebep olmak, ev ve müstemilâtiyle sair bütün binalarda, bahçe, arsa gibi yerlerde yapılacak teftiş ve tetkiklere engel olmak yasaktır.

MADDE 7. — Çevresinde oturanların sağlığına zarar vereceği ilgili sağlık makamlarınca tesbit olunan ve küçük sayı ile izalesi kabil bulunan sıtma kaynaklarının ortadan kaldırılmasıyle yerli halk ödevlidir.

(Geçici K.

davi bakımında lüzum gösterdiği tedbirleri almağa ve tesisleri yapmağa diğer bakanlıklarla resmi ve özel bütün daire ve kurumlar ödevlidir. Bu ödevlerin uygulama şeklini ilgili bakanlık ve dairelerle Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı birlikte düzenler.

MADDE 5. — Sıtma ile savaş yapılan bölgelerde valiler ve bütün mahalli mülki âmirler kendi çevrelerinde Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığının lüzum göstereceği tedbirleri alırlar. Genel müfettişlerle valiler bu işleri yakından kovuşturmak ve denetlemekle ödevlidirler.

MADDE 6. — Sıtmalı bölgelerle sıtmanın çoğalıp yayılmasından korkulan bölgelerde:

A) Ev, sokak, bağ, bahçe, arsa, mer'a, çayır, çeşitli veya sivrisinek sürfesinin yetişip inkişaf edebileceği müddet içinde su altında bırakılan tarla, fabrika, su değirmeni, su bentleri, su arkları, çeşme ayakları ve her türlü su birikintileri husule getirecek yerlerde sıtma bakımından zarar vereceği sıtma savaş kurulu tarafından tesbit edilen her türlü sürfe yuvalarının yok edilmesi hakkında teklif ve tavsiye edilen bütün tedbirleri, bu mahalleri ellerinde bulunduran resmi ve özel bütün daireler ve kurumlarla gerçek ve tüzel kişiler zamanında almakla ödevlidirler.

B) Bu maddenin (A) bendindeki tedbirleri zamanında almamak, alınmasına karşı koymak ve alınmasını güçleştirmek, tedbirleri alacaklara engel olmak, yeni baştan sürfe yataklarının doğmasına sebep olmak, ev ve müstemilâtiyle sair bütün binalarda bahçe, arsa gibi yerlerde yapılacak teftiş ve tetkiklere engel olmak yasaktır.

MADDE 7. — Sıtma ile savaş yapılan yerlerde herkes savaş kurumlarınca yapılacak genel muayenelere gelip muayene olmak ve ailesi efradını getirip muayene ettirmekle ödevlidir.

MADDE 8. — Çevresinde oturanların sağlığına zarar vereceği ilgili sağlık makamlarınca tesbit olunan ve küçük sayı ile giderilmesi kabil bulunan sıtma kaynaklarının ortadan kaldırılmasıyle o yerde oturmakta bulunanlar ödevlidir.

Hü.

Küçük sâ-y mükellefiyeti yılda beş gündür. İşbu mükellefiyet kasaba ve şehirlerde belediyelere köylerde ihtiyar heyetlerince halka para olarak veya bedenen tevzi olunur.

Bu mükellefiyete 18 yaşından 60 yaşına kadar erkek nüfus dâhil olup tahsilde, askerde olanlarla küçük sâ-y mükellefiyetinin ilân edildiği yıl içinde o yerde bulunmayanlar, Devlet, Belediye ve Ekonomi Devlet Teşekkülleri ve müesseseleri memurları ve müstahdemleri ve mâlûller bu ödev dışındadır.

MADDE 8. — Sürfe kaynaklarının ortadan kaldırılması için küçük sâ-y yapacak yerlerin tâ-yini ve tahdidi ve ödevlerin tesbiti ve işin tevzii sıtma komisyonlarına aittir. Bu komisyonlar il merkezlerinde vali, belediye reisi, Sağlık ve sosyal yardım müdürü ve Sıtma savaş başkanı, Bayındırlık ve Tarım müdürlerinden ve ilcelerde kaymakam, belediye reisi, Hükümet tabibi, sıtma savaş tabibi, Tarım, varsa Bayındırlık memurlarından teşekkül eder. Askerî garnizon bulunan yerlerde garnizon komutanının tâ-yin edeceği bir tabip de bu komisyona iştirak eder. Bu komisyonlar, mükellefiyet para olarak ödenecek ise alınacak paranın toplanıp harcanmasını da denetler.

Yukarıdaki fıkralarda yazılı komisyonun ödevi köylerde ihtiyar heyetleri tarafından köyün bağlı bulunduğu bucak müdürü, ilce kaymakamı ile sıtma savaş tabibinin denetimi altında yapılır.

Sıtma savaş kurulu olmayan yerlerde yukarıdaki komisyonlar sıtma savaş başkanı ve tabipleri bulunmaksızın da teşekkül ederek aynı işleri yaparlar.

MADDE 9. — Ödevini para olarak ödeyecek olanlardan alınacak paralar mahallî belediyelere o mütaka için tesbit edilecek işçi gündeliği üzerinden hesaplanır.

Bu paralar 8 nci maddedeki komisyonların hazırlıyacıkları cetvellere göre özel idareler teşkilâtı tarafından tahsil edilerek bütçelerine gelir ve ödenek kayıtlanır ve sıtma komisyonlarının gösterecekleri arazi islahatı işlerine harcanır.

Geçici K.

Küçük sâ-y mükellefiyeti yılda beş gündür. İşbu mükellefiyet kasaba ve şehirlerde belediyelere, köylerde ihtiyar heyetlerince halka bedenen veya para olarak salınır.

Bu mükellefiyete 18 yaşından 60 yaşına kadar erkek nüfus dâhil olup mâlûller, öğrenciler, askerde olanlarla küçük sâ-y mükellefiyetinin ilân edildiği yıl içinde o yerde bulunmayanlar, Devlet, özel idare ve belediye ile Devlet ekonomi kurumları ve müesseseleri memurları, hizmetlileri ve işçileri bu ödev dışındadır.

MADDE 9. — Sürfe kaynaklarının ortadan kaldırılması için küçük sâ-y yapılacak yerlerin tâ-yini ve hudutlandırılması, ödevlilerin tesbiti ve işin tevzii sıtma komisyonlarına aittir. Bu komisyonlar il merkezlerinde vali, belediye reisi, Sağlık ve Sosyal Yardım müdürü, Sıtma Savaş Başkanı, Bayındırlık ve Tarım müdürlerinden ve ilcelerde kaymakam, belediye reisi, Hükümet tabibi, sıtma savaş tabibi, tarım, varsa Bayındırlık memurlarından teşekkül eder. Askerî garnizon bulunan yerlerde garnizon komutanını temsil etmek üzere garnizonun en yüksek rütbeli tabibi, eğer tabip yoksa garnizonun komutanı, yahut o yerin en yüksek askerî âmiri veya bunların temsilcileri komisyona katılır. Bu komisyonlar, mükellefiyet para olarak ödenecek ise alınacak paranın toplanıp harcanmasını da denetler.

Yukarıdaki fıkralarda yazılı komisyonun ödevi, köylerde ihtiyar heyetleri tarafından köyün bağlı bulunduğu bucak müdürü, ilce kaymakamı ile sıtma savaş tabibinin denetimi altında yapılır.

Sıtma savaş kurumu olmayan yerlerde yukarıdaki komisyonlar sıtma savaş başkanı ve tabipleri bulunmaksızın da teşekkül ederek aynı işleri yaparlar.

MADDE 10. — Ödevini para olarak ödeyecek olanlardan alınacak paralar mahallî belediyelere o bölge için tesbit edilecek işçi gündeliğine % 50 zam olunarak alınır.

Bu paralar 9 ncu maddedeki komisyonların hazırlıyacıkları cetvellere göre özel idareler teşkilâtı tarafından tahsil edilerek özel bir hesaba kaydedilir ve sıtma komisyonlarının gösterecekleri arazi islahatı işlerine harcanır.

nr. Bu maksatla toplanan paralar özel idarelerce başka bir yere hiç bir sebeple sarfedilemeyeceği gibi yılı içinde arta kalan paralar da gelecek yıllara aynı maksatla sarf olunmak üzere devredilir.

MADDE 10. — Küçük sâ-y ödevi ile İdarei Umumiyei Vilâyat Kanununun 78 nei maddesinin ikinci fıkrası mucibince özel idarelerinde ayrıca yardıma katılmasıyla yok edilmesi mümkün olmayan bataklıkların sağlık itibariyle düzenlenmesi ve tezelden yok edilmesi zaruri olanları Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı ile bu Bakanlığın göstereceği lüzum üzerine Bayındırlık Bakanlığı veya işbu araziden faydalananlar tarafından ıslah olunur.

MADDE 11. — Gerek küçük sâ-y ilanı gerekse Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığının yardımıyla genel sağlığı korumak üzere açılan kanal ve kurutulan bataklıkların iyi korunması ve daimî bakımıyla civar halk ödevlidir. Resmî ve özel kurullarla gerçek ve tüzel kişiler tarafından açılan kanal ve kurutulan bataklıkların daimî bakımı ve korunmasıyla de buraları ellerinde bulunduran ve faydalananlar ödevlidir. Bu kanalları herhangi bir şekilde olursa olsun bozmak veya suyun akımına mâni olmak yasaktır.

MADDE 12. — Yol, demiryolu, köprü, su barajları, regülâtör inşaatı, hususi sulama ve boşaltma kanalları açılması, fabrika, çiftlik, enstitü vesair kalabalık halk kütlesi barındıran kurulların tesisi sırasında sıtmanın zararlarını önlemek bakımından ilgili makamlar önceden Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı ile işbirliği yaparak gerekli tedbirleri almağa ve bu tedbirleri idame ettirmekle ödevlidirler.

MADDE 13. — Sıtmalı bölgelerde resmî ve özel kurumlar, çiftlik, çeltiklik devamlı veya muvakkat işçi çalıştıran arazi sahipleri veya kiracıları, amele ve müstahdemlerine fennî usul dairesinde parasız olarak sıtma ilâcı dağıtmağa ve bu yerlerde bulunan şahısları sıtmadan korumağa mâtuf her türlü tedbirleri almakla ödevlidirler.

MADDE 14. — Lâğım veya genel mecrası olmayan yerlerde helâ ve bulaşık suları için hu-

Bu maksatla toplanan paralar özel idarelerce başka bir yere hiçbir sebeple harcanmayacağı gibi yılı içinde arta kalan paralar da gelecek yıllara aynı maksatla harcanmak üzere aktarılır.

MADDE 11. — Küçük sâ-y ödevi ile İdarei Umumiyei Vilâyat Kanununun 78 nei maddesinin ikinci fıkrası mucibince özel idarelerin de ayrıca yardıma katılmasıyla yok edilmesi mümkün olmayan bataklıkların sağlık itibariyle düzenlenmesi ve tezelden yok edilmesi zaruri olanları Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı ile bu Bakanlığın göstereceği lüzum üzerine Bayındırlık Bakanlığı veya işbu araziden faydalananlar tarafından ıslah olunur.

MADDE 12. — Gerek küçük sâ-y ilanı gerekse Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığının yardımıyla genel sağlığı korumak üzere açılan kanal ve kurutulan bataklıkların iyi korunması ve daimî bakımı ile civar halk ödevlidir. Resmî ve özel kurumlarla gerçek ve tüzel kişiler tarafından açılan kanal ve kurutulan bataklıkların daimî bakımı ve korunmasıyla de buraları ellerinde bulunduran ve faydalananlar ödevlidir. Bu kanalları herhangi bir şekilde olursa olsun bozmak veya suyun akımına mâni olmak yasaktır.

MADDE 13. — Yol, demiryolu, köprü, su barajları, regülâtör inşaatı, sulama ve boşaltma kanalları açılması, fabrika, çiftlik, enstitü ve sair kalabalık halk kütlesi barındıran kurumların tesisi sırasında sıtmanın zararlarını önlemek bakımından ilgili makamlar önceden Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı ile işbirliği yaparak gerekli tedbirleri almak ve bu tedbirleri idame ettirmekle ödevlidirler.

MADDE 14. — Sıtmalı bölgelerde resmî ve özel kurumlar, çiftlik, çeltiklik; devamlı veya muvakkat işçi çalıştıran arazi sahipleri veya kiracıları, amele ve müstahdemlerine fennî usul dairesinde parasız olarak sıtma ilâcı dağıtmak ve bu yerlerde bulunan şahısları sıtmadan korumağa mâtuf her türlü tedbirleri almakla ödevlidirler.

MADDE 15. — Lâğım veya genel mecrası olmayan yerlerde helâ ve bulaşık suları için hususi

Hü.

susi ve üstü her zaman açılıp kapanması mümkün kapakla mücehhez çukurlar yapılması mecburidir.

Şehir ve kasabalarda her nevi sivrisinek üremesine mâni tedbirleri almağa mahalli belediyeler ödevlidir.

MADDE 15. — Yok edilmesi uzunca zamana muhtaç büyük sıtma membalarının çevresi içinde bulunan köyler, arazi, kuruluş, onarma ve donatımları 4753 sayılı kanuna göre Devletçe sağlanmak şartıyla Bakanlar Kurulu kararıyle en yakın sıtmasız muhite naklolunabilirler.

MADDE 16. — Sıtma ilâçlarının para ile satılmasına veya parasız dağıtılmasına dair olan esaslar Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığınca tesbit olunur. Bakanlığın tesbit ettiği bu esaslar dışında veya izinsiz olarak sıtma ilâçlarının satılması, sattırılması, satışa çıkarılması veya istif edilmesi veyahut dağıtılması ve yurt dışına çıkarılması yasaktır.

Akçalı hükümler

MADDE 17. — Her sıtma mevsimi sonunda sıtma savaşı işlerinde istihdam edilen tabiplerle sıtma savaşı memurları ve sıtma sağlık koruyucularına ve bu hususta büyük faaliyet ve başarı gösteren Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı ile diğer Bakanlıklar teşkilâtındaki memurlara ve sözle, yazıyla veya örnek olmak suretiyle sıtma savaşı hakkında halk arasında büyük ilgi uyandıran okul öğretmenleri ve köy muhtarlarıyla diğer kişilere ve sıtma savaşı bölge başkanlarına onanmak şartıyla sıtma savaşına hadim su ıslahatı veya toprak ameliyatı yapan köy muhtarlarıyla diğer kişi ve kurumlara bütçenin sıtma savaşı gideri tertibinden 500 lirayı geçmemek üzere para veya sıtma savaşının faydalarını gösterir, projeksiyon aletleri, tablolar, okul ders araçları gibi aynı ikramiye ve mükâfatlar verilmesine Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı yetkilidir.

Ceza hükümleri

MADDE 18. — Bu kanun gereğince sıtma ile savaş amacıyla Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı, sıtma savaş başkanları veya tabipleri

Gecici K.

ve üstü her zaman açılıp kapanması mümkün kapakla örtülü çukurlar yapılması mecburidir.

MADDE 16. — Şehir ve kasabalarda sivrisinek üremesine mâni ve yokedilmesini sağlayacak tedbirleri almakla mahalli belediyeler ödevlidir.

MADDE 17. — Yokedilmesi uzunca zamana muhtaç büyük sıtma membalarının çevresi içinde bulunan köyler, arazi, kuruluş, onarma ve donatımları 4753 sayılı kanuna göre Devletçe sağlanmak şartıyla Bakanlar Kurulu kararı ile en yakın sıtmasız muhite naklolunabilirler.

MADDE 18. — Sıtma ilâçlarının para ile satılmasına veya parasız dağıtılmasına dair olan esaslar Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığınca tesbit olunur. Bakanlığın tesbit ettiği bu esaslar dışında veya izinsiz olarak sıtma ilâçlarının satılması, sattırılması, satışa çıkarılması veya istif edilmesi veya yurt dışına çıkarılması yasaktır.

Akçalı hükümler

MADDE 19. — Her sıtma mevsimi sonunda sıtma savaşı işlerinde istihdam edilen tabiplerle sıtma savaş memurları ve sıtma sağlık koruyucularına ve bu hususta büyük faaliyet ve başarı gösteren Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı ile diğer bakanlıklar teşkilâtındaki memurlara ve sözle, yazı ile veya örnek olmak suretiyle sıtma savaşı hakkında halk arasında büyük ilgi uyandıran okul öğretmenleri ve köy muhtarlarıyla diğer kişilere ve sıtma savaşı bölge başkanlarına onanmak şartıyla sıtma savaşına hadim su ıslahatı veya toprak ameliyatı yapan köy muhtarlarıyla diğer kişi ve kurumlara bütçenin sıtma savaş gideri tertibinden beşyüz lirayı geçmemek üzere para veya sıtma savaşının faydalarını gösterir projeksiyon aletleri, tablolar, okul ders araçları gibi aynı ikramiye ve mükâfatlar verilmesine Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı yetkilidir.

Ceza hükümleri

MADDE 20. — Bu kanun gereğince sıtma savaşı amacıyla Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı, sıtmasavaş başkanları veya tabipleri tara-

Hü.

tarafından alınan karar ve tedbirleri veya yapılan bildirimleri yürütmekle ödevli olup ta bu karar, tedbir veya bildirimleri yürütmeyen veya uygulamayan veya sıtma ile savaş yapılmasında veya denetlemesinde kusuru görülen bütün daire ve kurumlara mensup memur ve müstahdemler Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığının teklifi üzerine mensup oldukları dairelerce hareketinin mahiyetine göre inzibati cezalardan herhangi birisiyle cezalandırılır.

Bu madde gereğince inzibat cezası verilenlerden hareketleri suç mevzuuna girenler hakkında ayrıca kanuni kovuşturma da yapılır.

MADDE 19. — A) Bu kanunun 4 nci maddesi hükmüne riayet etmiyen ve altıncı maddenin A fıkrasıyla konulan ödevleri yapmayan ve C fıkrasındaki yasaklara aykırı hareket eden özel tüzelkişiler temsilcileri hakkında 50 liradan 200 liraya kadar para cezası ve gerçek kişiler hakkında ise 20 liradan 200 liraya kadar hafif para cezası veya bir haftadan iki aya kadar hafif hapis cezası, yahut her ikisi birlikte hükmolunur.

Altıncı maddenin B fıkrasında yazılı ödevleri yerine getirmiyenler hakkında Türk Ceza Kanununun 526 nci maddesi hükmü uygulanır.

B) 7 nci madde ile konulan mükellefiyete riayet etmiyenler hakkında 20 liradan 200 liraya kadar hafif para cezası veya bir haftadan iki aya kadar hapis cezası veyahut her ikisi birden hükmolunur.

C) 11 nci maddenin birinci fıkrasının resmî ve özel kurullarla gerçek ve tüzel kişiler tarafından açılan kanal ve kurutulan bataklıkların daimî bakım ve korunmasıyla de buraları ellerinde bulunduranların veya faydalananların ödevli bulduklarına dair hükmü ihtiva eden ikinci kısma riayet etmiyen özel tüzelkişiler temsilcileri hakkında 50 liradan 200 liraya kadar para cezası ve gerçek kişiler hakkında ise 20 liradan 200 liraya kadar hafif para cezası veya bir haftadan iki aya kadar hapis cezası veyahut her ikisi birden hükmolunur.

11 nci maddenin son fıkrasında yazılı yasaklara aykırı hareket edenler hakkında 20 liradan 200 liraya kadar hafif para cezası veya bir haftadan iki aya kadar hafif hapis cezası yahut her ikisi birlikte hükmolunur.

Geçici K.

findan alınan karar ve tedbirleri veya yapılan bildirimleri yürütmekle ödevli olup ta bu karar tedbir veya bildirimleri yürütmeyen veya uygulamayan veya sıtma ile savaş yapılmasında veya denetlemesinde kusuru görülen bütün daire ve kurullara mensup memur ve hizmetliler Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığının teklifi üzerine mensup oldukları dairelerce hareketinin mahiyetine göre inzibatî cezalardan herhangi birisiyle cezalandırılır.

Bu madde gereğince inzibat cezası verilenlerden hareketleri suç mevzuuna girenler hakkında ayrıca kanuni kovuşturma da yapılır.

MADDE 21. — A) Bu kanunun 4 nci maddesi hükmüne riayet etmiyen ve 6 nci maddesinin A fıkrasıyla konulan ödevleri yapmayan ve B fıkrasındaki yasaklara aykırı hareket eden özel tüzel kişiler temsilcileri hakkında 50 liradan 200 liraya kadar para cezası ve gerçek kişiler hakkında ise 20 liradan 200 liraya kadar hafif para cezası veya bir haftadan iki aya kadar hafif hapis cezası yahut her ikisi birlikte hükmolunur.

7 nci maddede yazılı ödevleri yerine getirmiyenler hakkında Türk Ceza Kanununun 526 nci maddesi hükmü uygulanır.

B) 8 nci madde ile konulan mükellefiyete riayet etmiyenler hakkında 20 liradan 200 liraya kadar hafif para cezası veya bir haftadan iki aya kadar hafif hapis cezası veyahut her ikisi birden hükmolunur.

C) 12 nci maddenin birinci fıkrasının resmî ve özel kurumlarla gerçek ve tüzel kişiler tarafından açılan kanal ve kurutulan bataklıkların daimî bakımı ve korunmasıyla de buraları ellerinde bulunduranların veya bu yerlerden faydalananların ödevli bulduklarına dair hükmü ihtiva eden ikinci kısma riayet etmiyen özel tüzel kişiler temsilcileri hakkında 50 liradan 200 liraya kadar para cezası ve gerçek kişiler hakkında ise 20 liradan 200 liraya kadar hafif para cezası veya bir haftadan 2 aya kadar hafif hapis cezası veyahut her ikisi birden hükmolunur.

12 nci maddenin son fıkrasında yazılı yasaklara aykırı hareket edenler hakkında 20 liradan 200 liraya kadar hafif para cezası veya bir haftadan iki aya kadar hafif hapis cezası yahut her ikisi birlikte hükmolunur.

Hü.

D) 13 ncu madde ile konulan ödevi yapmayan çiftlik ve devamlı veya muvakkat işçi çalıştıran arazi sahipleri veya kiracıları hakkında 50 liradan 500 liraya kadar ağır para cezası hükmolunur. Tekerrürü halinde bu ceza iki kat alınmakla beraber ayrıca bir aydan altı aya kadar hapis cezası da tâyin olunur.

E) Bu maddenin A, C ve D fıkraları hükümleri tatbik edilmekle beraber mahkeme kararı beklenmeden ıslahı müstelzim her nevi sürfe menbaları sıtma savaş kurulları tarafından hemen ve gerektirdiği takdirde zabita kuvvetiyle yok edilerek ve gerekli işler yapılarak buna ait masraflar tutarı Tahsili Emval Kanununa tevfikan ilgiliden maliye dairelerince tahsil olunur.

F) Bu maddede yazılı cezaları müstelzim suçlara mütaallik dâvalarla parasız dağıtılan sıtma ilâçlarını satanlar hakkındaki dâvalara sulh mahkemeleri bakar.

MADDE 20. — A) Bu kanunun 16 nci maddesine aykırı olarak sıtma ilâçlarını satan veya sattıran veya satışa çıkaran veyahut istif edenlerle dağıtanların ilâçları zorallımla beraber haklarında fiilleri kanunlarımıza göre daha ağır cezayı müstelzim bulunmadığı takdirde 100 liradan 1 000 liraya kadar ağır para cezası veya üç aydan bir yıla kadar hapis cezası veyahut her ikisi birlikte hükmolunur.

B) Sıtma ilâçlarını Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığının izni olmaksızın yurd dışına çıkarmaya kalkışmak veya çıkarmak kaçakçılıktır. Bu suç işleyenler hakkında üç aydan bir seneye kadar hapis cezasıyla birlikte ilâcın kıymetinin iki katı tutarınca ağır para cezası hükmolunur ve ilâçlar zorallıma tâbi tutulur.

Bu fıkra hükümleri 1918 numaralı kanuna göre uygulanır.

Geçici K.

D) 14 ncu madde ile konulan ödevi yapmayan özel kurumlar çiftlik, çiftliklik ve devamlı veya muvakkat işçi çalıştıran arazi sahipleri veya kiracıları hakkında 50 liradan 500 liraya kadar ağır para cezası hükmolunur. Tekerrürü halinde bu ceza iki kat alınmakla beraber ayrıca bir aydan altı aya kadar hapis cezası da tâyin olunur.

E) Bu maddede yazılı cezaları gerektiren suçlara mütaallik dâvalarla parasız dağıtılan sıtma ilâçlarını satanlar hakkındaki dâvalara sulh mahkemeleri bakar.

MADDE 22. — 21 nci maddenin A, C, D fıkraları hükümleri uygulanmakla beraber mahkeme kararı beklenmeden ıslahı gereken her nevi sürfe kaynakları sıtma savaş kurulları tarafından hemen ve gerektiği takdirde zabita kuvvetiyle yok edilerek ve gerekli işler yapılarak buna ait masraflar tutarı Tahsili Emval Kanununa tevfikan maliye dairelerince ilgililerden tahsil olunur.

MADDE 23. — A) bu kanunun 18 nci maddesine aykırı olarak sıtma ilâçlarını satan veya sattıran veya satışa çıkaran veyahut istif edenlerin ilâçları zorallıma tâbi tutulmakla beraber haklarında fiilleri kanunlarımıza göre daha ağır cezayı gerektirmediği takdirde 100 liradan 1000 liraya kadar ağır para cezası veya üç aydan bir yıla kadar hapis cezası veyahut her ikisi birlikte hükmolunur .

B) Sıtma ilâçlarını Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığının izni olmaksızın yurt dışına çıkarmaya kalkışmak veya çıkarmak kaçakçılıktır. Bu suç işleyenler hakkında üç aydan bir seneye kadar hapis cezasıyla birlikte ilâcın kıymetinin iki katı tutarınca ağır para cezası hükmolunur, ve ilâçlar zorallıma tâbi tutulur. Ancak zâfî ihtiyaç için götürülecek miktardaki ilâçlar bu hükme tâbi değildir.

Hü.

Geçici K.

MADDE 21. — Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığınca parasız dağıtılan sıtma ilâçlarını satılara, satılan ilâç bedelinin yirmi misli para cezası hükmolunur.

MADDE 22. — Bu kanunun şümulüne giren suçlara mütaallik dâvalar Ceza Usulü Muhakemeleri Kanununun 423 neü maddesinde yazılı tatilde görülecek acele işlerdendir.

Çeşitli hükümler

MADDE 23. — Sıtma savaşı kuruluna mensup Sıtma Genel Müdür Muavini ile sıtma savaş başkanları ve müfettişleri, sıtma enstitüleri müdürleri, lâboratuvar şefleri, sıtma savaş tabipleri, sıtma savaş memur ve sağlık koruyucuları, yüksek mühendisler, mühendis ve fen memurları, sürfe kontrol ve sürfe memurları genel seferberlik dışında talim için veya herhangi bir surette yedek olarak askerî hizmete çağırılmıyarak sıtma savaşı kuruluşunda çalıştıkları süre içinde tehirli sayılırlar.

MADDE 24. — Sıtma savaş başkanları ve ilcelerdeki savaş tabipleri buldukları mahallerin hıfzıssıhha meclislerinin tabii üyesindendirler.

MADDE 25. — 839 sayılı Sıtma Mücadelesi Kanunu ile bu kanuna ek 1271 sayılı kanun kaldırılmıştır.

MADDE 26. — Bu kanun yayım tarihinde yürürlüğe girer.

Bu fıkra hükümleri 1918 numaralı kanuna göre uygulanır.

MADDE 24. — Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığınca parasız dağıtılan sıtma ilâçlarını satılara, satılan ilâç bedelinin 20 misli para cezası hükmolunur.

MADDE 25. — Bu kanunun şümulüne giren suçlara mütaallik dâvalar Ceza Usulü Muhakemeleri Kanununun 423 neü maddesinde yazılı tatilde görülecek acele işlerdendir.

Çeşitli hükümler

MADDE 26. — Sıtma savaşı kuruluna mensup sıtma genel müdür muavini ile sıtma savaş başkanları ve müfettişleri, sıtma enstitüleri müdürleri, lâboratuvar şefleri, sıtma savaş tabipleri, sıtma savaş memur ve sağlık koruyucuları, yüksek mühendisler, mühendis ve fen memurları, sürfe kontrol ve sürfe memurları genel seferberlik dışında talim için veya herhangi bir surette yedek olarak askerî hizmete çağırılmıyarak sıtma savaşı kuruluşunda çalıştıkları süre içinde tehirli sayılırlar.

MADDE 27. — Sıtma savaş başkanları ve ilcelerdeki savaş tabipleri buldukları mahallerin hıfzıssıhha meclislerinin tabii üyesidirler.

MADDE 28. — Sıtma hastalığının halk sağlığını tahdit edici olağanüstü bir durum aldığı bölgelerde mevcut kadroların kifayetsizliği halinde bu tehlike geçinciye kadar yapılacak savaş işlerinde Bakanlar Kurulundan alınacak kadrolara dayanılarak memur ve hizmetliler kullanılabilir.

Bundan başka yukarıda yazılı hal ve şartlarda mahallerinde yapılacak savaş için açıktan kullanılacak tabiplere sıtma savaşı ödeneğinden Bakanlar Kurulunca önceden tesbit edilecek esaslara göre yolluk ve ayda altı yüz lirayı geçmemek üzere muayene ve tedavi ücretleri ödemeye Sağlık Bakanlığı yetkilidir.

MADDE 29. — 839 sayılı Sıtma Mücadelesi Kanunu ile bu kanuna ek 1271 sayılı kanun kaldırılmıştır.

MADDE 30. — Bu kanun yayımlandığı tarihten başlayarak yürürlüğe girer.

Hü.

MADDE 27. — Bu kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

Başbakan	Adalet Bakanı
<i>Ş. Saraçoğlu</i>	<i>R. Türel</i>
Millî Savunma Bakanı	İçişleri Bakanı
<i>A. R. Artunkal</i>	<i>Hilmi Uran</i>
Dışişleri Bakanı V.	Maliye Bakanı
<i>N. E. Sumer</i>	<i>N. E. Sumer</i>
Millî Eğitim Bakanı	Bayındırlık Bakanı
<i>Yücel</i>	<i>Sırrı Day</i>
Ekonomi Bakanı	Sa. ve So. Y. Bakanı
<i>Fuad Sirmen</i>	<i>Dr. S. Konuk</i>
Gümrük ve Tekel Bakanı	Tarım Bakanı
<i>Suad H. Ürgüblü</i>	<i>Ş. R. Hatipoğlu</i>
Ulaştırma Bakanı	Ticaret Bakanı
<i>A. F. Cebesoy</i>	<i>R. Karadeniz</i>
Çalışma Bakanı	
<i>Dr. S. Irmak</i>	

Geçici K.

MADDE 31. — Bu kanun hükümlerini yürütmeye Bakanlar Kurulu memurdur.

